

ΑΡΜΕΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟΥ ΑΒΕΤΗ ΑΓΑΡΟΝΙΑΝ

Ο ΠΕΤΕΙΝΟΣ

(Χλωμός ο κύκνος τότε στη θλιβερή φωλίτσα του άρχισε την πένθιμη μελωδία του θανάτου)

Την 'Αρμενική φιλολογία την άνοσοιμεν έντελώς σχεδόν. 'Αρμενικά διηγήματα και ποιήματα έλάχιστα, τοιο-τίσσηρα μόνον, έχουν μεταφραστούν στην 'Ελληνική. Κι' όμως οι 'Αρμένιοι έχουν άξιόλογη φιλολογία. Είναι λαός που δοκίμασε τις ίδιες συμφορές και ταλαιπωρίες με μας. Σήμερα ζει στον τόπο μας. Το 'Μπουκέτο' είναι άτυχοιμένο γιατί θα μπορούσε να σάς δώσει μια σειρά θαυμασιών 'Αρμενικών διηγημάτων, άριστοτεχνικά μεταφρασμένων από τον κ. Κ. Κοκόλη. 'Αρχίζουμε με τον 'Πετεινό' του 'Αγαρόνιαν, ένα διήγημα άποστοφυγμητικό, γράμτο από την άνατοχίλια και τη φρίκη του θανάτου.

'Εκείνη την ημέρα τρομακτικά πράγματα είχαν συμβη στο χωριό. Μέρα μεσημέρι άποκοιμήθηκε το χωριό άποκοιμήθηκε με μιάς και για πάντα. Ζώγωση ή νύχτα σκοτεινή. Γιατί είναι πάντα έτσι σκοτεινές ή νύχτες που διαδέχονται τα μεγάλα κακοτυχήματα... Κι' αυτό σημαίνει πως ή φρίκη δεν είναι τυχλή, άναίσθητη δύναμη, αλλά αισθηματική, τροφική μητέρα για όλους — και για καλούς και για κακούς. Άνοτιχημένη μητέρα που ντροπέται για τα κακοτυχήματα των παιδιών της και με πικρό πέλο κρύβει τη φροβη είκόνα τους. Κάθε φορά που δεν κακοτύχημα μολάνει τη γη, κάθε φορά που έδω κάτω γίνεται νέα άδικία, ή άνοχη μητέρα γη σφένει άμειους από πάνω της το πικρό πέλο του σκότους, για να μην την ίδι ή ούρα-νος σέ τέτοια χάλια. Οι άιωνες περνούν και ποιος ξέρει ύως πότε άκούη θα παραιταθ ή κατόστασις ;

Σήμερα το σκοτάδι είναι έξαιρετικά πικρό. 'Απάνω από τη βασανισμένη έρημουσι βασιλεύει ή μεγάλη σιωπή. Αιτή ξέρει τα μυστικά των καταπληκτικών συμβάντων, αλλά για πικρό και γιατί τα φυλάγει είναι άγνωστο. Αιτή κλείνει σημαζία σιωπής με το Χρόνο και από στην άιωνιότητα. Πόσα τέτοια συμβάντα πέρασαν έτσι κάτω από τον ούρανό μας ;

Πάνω από το χωριό κατέβηκε ή μεγάλη σιωπή κ' έφερε μαζί της την έρημοσι και το σκοτάδι. Και πάνω άπ' αιτά, στη μαύρη έκταση του ούρανού, φτεροκοπάει άώρατη, με την κρούα, φοβερή μουσικιότητά της, ή πνοή του θανάτου. Τα κακοτυχήματα είναι έργα των χερών των άνθρώπων. 'Ο ούρα-νος και ή γη είναι μονάχα καταλυτημένοι θεατά.

'Η έρημοσι είναι μητέρα της φρίκης και του θανάτου. Που ζωντανό πλάσμα δεν φοβήθηκε το Χάρο ;

Είν' έρημοσι λοιπόν και σκοτεινισμένο το χωριό. Κανενας θρόβος δεν ακούγεται. Ν' άντιχούσε τοιλάχιον ένας ήχος ένας και μοναχός ; Ν' άντηχούσε μια φωνή ! Τι σημασία έχει από το που θροχούταν. Φτάνει να μετριάση την κρούαά του τάφου που βασιλεύει στο σκοτάδι. Τότε ή καρδιά δεν θα σαμαζή, δεν θα πονή ή ψυχή, το σκοτάδι δεν θα πιέξη έτσι βαρεά...

Μά από πούν μορφή να προέρχεται ή φωνή ; 'Υπάρχει τάχα στο χωριό έστο κ' ένα ζωντανό πλάσμα ; Ποιος ξέρει, ίσως και να ή-παρχη... Πώς όμως ν' άρχησ φωνή ; 'Όταν ένα ζωντανό πλάσμα μείνη μοναχό μέσα στο γενικό θάνατο, πεθαίνει κ' αιτό από το θόρυβο. 'Ανάμεσα στο άφωνο σκοτάδι τότε μονάχα άίρινη το ζωντανό πλάσμα κρηνγή, όταν έλπίη ν' άκούση άλλην ήμοια, διαφοροτικά δεν τολμά να φωνάξη. Γιατί είναι πού φοβερό κ' άπ' το θάνατο το ν' άντηγήση μέσα σε μια φοβερή έρημιά μια φωνή και να μείνη μοναχή, χωρίς άπάντηση !...

Τομοιριά ! Το χωριό σπαίνει. Σκόλλος δεν γανγίζει, γάτα δεν νουριέει, πόρτα δεν τρίζει, άνθρώπος δεν βήχει, μοσχό δεν φωνάζει, δεν άντηχούν περασιότητες. 'Όλοι τάχα κοιμούνται ; 'Αλλά ένα χωριό κοιμομένο δεν νεκρώνεται έτσι. Τι έννος είναι αυτός ; ...

Μέσα στο σκοτάδι τίποτε δεν μπορεί να διακρίνη κανείς, τίποτε δεν φαίνεται. Παντού ήσυχία κ' έρημοσι. Το μεσοσηνιαικού άερακι φροσ σιγά με τη σσηφισμένη του άφροντισιά, σηκώνοντας κάποιο μορφοίμοια, κάποιο ψηθόμοια σιγαλό, σαν ψηθοίμοια πνευμάτων. Ξέρει κ' αιτό το μουσικό που κρύβεται κάτω άπ' αιτή τη σιωπή, κάτω μάλιστα διηγείται, αλλά τη γλώσσα του μονάχα τ' άστέρια την καταλαβαίνων.

Νά, επί τέλους, άντιχίση μια φωνή. 'Ενας πετεινός λάλησε. Ποιος δεν ήξερε αυτόν τον πετεινό ; Είναι ο πετεινός του Μελίκ. Μεγάλος, με κατακόκκινα φτερά και λαμπαρή πράσινη ούρα. Είναι ο όμορφότερος και ο πιο κωνγατζής άπ' όλους τους πετεινούς του χωριού. Αιτός φωνάζει πρότος άπ' όλους στο χωριό. Τέτοιος πετεινός είναι. Και σήμερα, κάτω τη σσηφισιά του, πρότος λάλησε. 'Η φωνή του βγήκε από τη μάνδρα του Μελίκ, χύθηκε άπάνω ίπó το

κοιμομένο' χωριό και ξεφύχισε στο σκοτεινό διάστημα. Και πάλι γίνεται σιωπή, που τώρα είναι πού φοβερή, γιατί ύστερ' άπ' αιτή τη φωνή δεν άκολούθησαν άλλες. Τάχα σ' αιτό το χωριό ένας μοναχά πετεινός ύπάρχει, ένα μονάχα ζωντανό πλάσμα ;

Τό άμοιρο πουλ' τρούαζε με τη σιωπή π' αλλώνεται γρήγο. Δεν έχει μεγάλο θμηματικό, αλλά το έντοτικό του το έκανε να μαντήρη άνιχουστες συμφορές. 'Ήξερε πολύ καλά πως ύστερα άπ' αυτόν λαλούσε πάντα ο πετεινός του γείτονα, τρούα που τον έζωναι να θυμόνη ύπερβολικά και να φωνάζη πού δυνατά, πού ήχηρά. Σήμερα όμως δεν άκούστηκε ή φωνή του άνταλλάξ. Τι συμβαίνει τάχα ; 'Η άπορία του πετεινού δεν βάσταζε πολύ. Ξένοιαστα μάλιστα και με καλή διάθεσι δοκίμασε να χυδέψη την πολυκατημένη του γενναία, τη μαύρη κόττα, που πάνει πάντα την ίδια θέσι στο ξύλο δεξιά του και με ύπερφάνεια δέχεται, κοντά το γλωχάριμα, τα χάλια του άνδρός της.

Μά μόλις άπλωσε το άριστέρό φτερό και το ούρανος του, σταμάτησε με φρίκη. 'Η διπλήνη θέσι ήταν άδεια. 'Η φιλενάδα του είχε γίνει άφαντη. Θλιμένος και θυμομένος γρήγο στην άριστερή φιλενάδα του, αλλά κ' αιτής ή θέσι ήταν άδεια. 'Ερημιά και σιωπή άπλώνονταν ολόγυρα. Σόκωναι κ' αιτός ο άνταλλάξ του πετεινού, στη γετονική αλλη ; 'Ανατίναζε τότε τα φτερά του και φωνάζε δυνατά. 'Η φωνή του άντιχίση πάλι στο σκοτεινό διάστημα και ξεφύχισε μακρυνά - μακρυνά, μοναχική και χωρίς άπάντησι.

'Ο πετεινός περίμενε. 'Ήξερε πως, ύστερα από το δεύτερο λάλημά του, θάνοιγε με τρέξιμο ή πόρτα της μάνδρας και θάμταινε ο βοσκός με το πανέρι στο χέρι. Σοπίσω τον θ' άκολούθησαν τα ζώα με μοικαιήματα κ' όλη ή αλλη θ' άναστασιώνταν, γιατί ή ώρα αιτή είναι ή ώρα που τρούει.

Ξαναφώναζε λοιπόν με δυνατή, μεγάλη φωνή, που μπορούσε να ξητηνήση στο το χωριό κ' όμως ή πόρτα δεν έτρουζε, ο βοσκός δεν μπηρε, τα ζώα δεν κωνηθήσαν, στο μανέρι βασιλεύει μια παραξενή σιωπή. Τι συνέβη ; Το υαλό του πουλιού δεν είχε τη δύναμη να το καταλάβη. Κι' όμως άρχισε να φοβάται. Αιτή ή έρημιά και ή σιωπή το τρούαζον, το έντοτικό του που λέει πως κάτω κακό συνέβηκε, και ή σσηφισμένη τάσι του κόμοι καταγρήθηκε, και λαρώνει καταπληκτικώς στη θέσι του...
'Εφτασε ωστόσο ή ώρα να λαλήση και για τρίτη φορά. Το χωριό θροχίξε σιγά - σιγά να σπώνεται με το τρίτο λάλημά του. Τίναζε λοιπόν τα φτερά του, σήκωσε το λαμό του, τον τέντωσε και φωνάζε με όλη τη δύναμή του. Αλάση και περίμενε. Τώρα πρέπει να ξηπνήση ο παπάς και να βγη με το γλωχάριμα ψηθοίζοντας προσευχές. 'Ο πετεινός άκουγε τη μεγάλη δύφυλλη πόρτα που άνοιγε κάθε πρού τέτοια ώρα. Το τρέξιμό της έφτανε ως τη χαμοκκλιά του Μελίκ. Σε λίγανα άκούγόνταν ο ήχος της καμπάνας της έκκλησίας του χωριού, που τον έπαυσε στα φτερά του ο προύτος ξέφυρος και τον σκόπαγε άπάνω από το κοιμομένο χωριό, σαν είλογία του ούρανού. 'Ο ήχος αυτός ξηνωτόσε βλους τους χωριάτες. Οι γέροι με χαμοιρητά ψηθοίζαν προσευχές, ή γρηές σε κάθε χτύπο της καμπάνας σταυροκοπούσαν και πήγανων σαν φαντάσματα στους μουσκό-τεινους δρόμους, τροβώντας για την έκκλησία. Στα σπία άρχιζε ή ζωή και ή κίνηση. 'Όμως σήμερα δεν έτρουζε ή πόρτα του παπά, δεν άντηχίση ή καμπάνα. Που είναι ο παπάς, γιατί σπαίνει ή καμπάνα, τι συνέβηκε ; Όχιτε αυτό μπόρεσε να το καταλάβη ο πετεινός, αλλά το έντοτικό του τρούμο ξαναόχησε να γεννείται μέσα του. Τρομαγμένος, άρχισε να φωνάζη άδιάκοπα. 'Ήταν ή ώρα τώρα που ο βοσκός έθνοαζε το κοπάδι του στον κάμπιο. Οι πένθημο ήχοι της φλογέρας του με τα ήρεμα, κλαμάριμα τοακίματα, άντηχούσαν κοντά στο χωριό. 'Υστερα, σιγά - σιγά, άπομακρύνονταν με το κοπάδι του στα λειβάδια ή στα βουνά. 'Ακούγονταν συγχρόνως τα τραγούδια των βοσκών, το τρέξιμο των άλειψιών και των κάρφων, το μουχάριμα των ζώων. 'Υστερ' από τη κωνημένη άνάπαση, το χωριό ζωή-σενε, χαμοιουρίταν και έτοιμαζόνταν για την καθημερινή δουλειά. 'Ο πετεινός φωνάζει πάντα, αλλά του κάκου... Δεν άκούεται ούτε φλογέρα, ούτε βοσκός, ούτε κοπάδι. Οι βοσκοί σήμερα δεν τραγούθησαν, τ' αλλέρια δεν σά-

